



Zaaknummer : 01043936  
Ons Kenmerk : ODH500960  
Datum : 10-07-2023

## Beschikking

### Wet natuurbescherming - Natura 2000-gebieden

#### Onderwerp

Op 20 september 2022 hebben wij een aanvraag om vergunning ontvangen als bedoeld in artikel 2.7, tweede lid, van de Wet natuurbescherming. De aanvraag betreft het vervangen van de bestaande leiding door Lentevreugd en Berkheide én de realisatie van een nieuwe leiding tussen plas 40 en plas 25. De leidingen zijn gelegen in het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide. 'Project winning Lentevreugd' bestaat uit 3 leidingdelen waarvan twee door Lentevreugd lopen en één richting de Eendenplas. De leidingen maken deel uit van het aanvoersysteem van rivierwater naar Berkheide.

#### Besluit

Wij besluiten:

- I. de aangevraagde vergunning te **verlenen**;
- II. voorschriften te verbinden aan deze vergunning;
- III. de aanvraag en de aanvullingen van 20 februari, 11 april, 14 april en 3 mei 2023 onderdeel te laten zijn van deze vergunning;
- IV. dat deze vergunning voor wat betreft het vervangen van de bestaande leiding en de realisatie van de nieuwe leiding geldig is vanaf inwerkingtreding van dit besluit tot en met maart 2024;
- V. dat deze vergunning en de hieraan verbonden voorschriften voor wat betreft het gebruik van de leiding door Lentevreugd en Berkheide voor onbepaalde tijd wordt verleend.

#### Ondertekening

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,  
voor dezen,

ing. L. Hopman  
Hoofd Toetsing & Vergunningverlening Milieu  
van de Omgevingsdienst Haaglanden

#### Bijlagen:

1. Hygiëneprotocol Lentevreugd watercrassula;
2. Laarzenprotocol specifiek Lentevreugd, versie 1 op basis van inventarisatie najaar 2022, opgesteld door Soontiens Ecology en
3. Algemeen laarzenprotocol, voorkom verspreiding van invasieve exoten, opgesteld door Soontiens Ecology.



## **Rechtsmiddelen**

Voor de mogelijkheid rechtsmiddelen aan te wenden tegen deze beschikking wijzen wij op de desbetreffende tekst in het begeleidende schrijven.



## VOORSCHRIFTEN

### Algemeen

1. Wijzigingen van de activiteit waarvoor de vergunning is verleend dienen terstond schriftelijk te worden gemeld. Deze melding dient te worden ingediend bij de Omgevingsdienst Haaglanden, Afdeling Toetsing en Vergunningverlening Milieu, Postbus 14060, 2501 GB Den Haag, e-mailadres vergunningen@odh.nl.
2. Om schade aan grond en natuur (o.a. in verband met mogelijke hydrologische effecten en effecten ten aanzien van leefgebied van de nauwe korfslak) te beperken dient, conform hetgeen opgenomen in de passende beoordeling, vanuit één kant gewerkt te worden.
3. Voor grondverzet ten behoeve van het graven van sleuven (voor verwijderen oude leiding en vervangen door nieuwe leiding) is eenmalige uitplaatsing van grond, conform hetgeen is opgenomen in de passende beoordeling, toegestaan. Na afloop van alle werkzaamheden dient de grond weer in de oorspronkelijke staat te worden teruggebracht.
4. De vergunninghouder dient:
  - a. de start van de werkzaamheden en eventuele wijzigingen gedurende de uitvoering schriftelijk te melden.
  - b. uiterlijk één week na het beëindigen van de werkzaamheden hiervan schriftelijk kennis te geven.Voorgaande meldingen dienen gericht te worden aan de afdeling Toezicht en Handhaving, Team Groen van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid, Postbus 550, 3300 AN te Dordrecht, telefoonnummer 078-7708585, e-mailadres meldingwnb@ozhz.nl onder vermelding van 'Natura 2000'.

### Habitatrichtlijnsoorten en habitattypen

5. Voorafgaande aan de werkzaamheden dient potentieel leefgebied van de nauwe korfslak door een deskundige op het gebied van de nauwe korfslak te worden gemarkeerd en vastgelegd in een ecologisch werkprotocol. Deze gemarkeerde gebieden dienen gedurende de werkzaamheden te worden ontzien. Hier mogen derhalve geen grond en/of werktuigen worden opgeslagen of werkzaamheden worden uitgevoerd. Een afschrift van het werkprotocol dient aan de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid gezonden te worden (zie voor adresgegevens voorschrift 4).
6. Het doden van kleine modderkruipers dient voorkomen te worden door kleine modderkruipers, voorafgaande aan het droogzetten van infiltratieplas 40 en de Eendenplas, weg te vangen en te verplaatsen naar geschikt habitat buiten de invloedssfeer van de activiteiten, te weten naar de infiltratieplassen 25 en 41. Hierbij dienen exemplaren van de kleine modderkruiper zonder langdurige tussentijdse opslag te worden verplaatst.
7. Voor het afvangen van kleine modderkruiper dienen handschoenen, laarzen, schepnetten, elektrovisnetten en opvangemmers ontsmet te worden conform het Desinfectie protocol veldwerk van RAVON.
8. Ten behoeve van het uitvoeren van werkzaamheden op locaties van (mogelijk) voorkomen van de kleine modderkruiper, dient een ecologisch werkprotocol te worden opgesteld, waarin nauwkeurig is vastgelegd hoe gehandeld moet worden. De werkzaamheden dienen vervolgens conform het werkprotocol te worden uitgevoerd. Het werkprotocol dient tijdens de uitvoering van de werkzaamheden op de locatie aanwezig te zijn en in afschrift aan de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid te worden gezonden (zie voor adresgegevens voorschrift 4). De volgende maatregelen dienen daarin verplicht te worden opgenomen:



- De aanwezige kleine modderkruipers in infiltratieplas 40 en de Eendenplas worden weggevangen. Hiertoe worden netten gebruikt met een maaswijdte van 3 mm en/of wordt elektrovisserij toegepast. Beide methoden zijn geschikt voor het wegvangen van kleine modderkruipers.
  - Het wegvangen van de kleine modderkruipers gebeurt buiten de kwetsbare periode van de kleine modderkruipers, dat wil zeggen buiten de voortplantingsperiode en buiten de periode van winterrust.
  - De afgevangen exemplaren worden zo snel mogelijk in de naastgelegen infiltratieplas (waarmee de plas in verbinding staat) geplaatst.
  - Het wegvangen gebeurt wanneer het water ijsvrij is en de luchttemperatuur boven het vriespunt ligt.
  - Na uitvoering van de werkzaamheden worden infiltratieplas 40 en de Eendenplas weer gevuld met water.
  - De duikers bij infiltratieplas 40 en de Eendenplas worden weer opgezet, waarna de kleine modderkruipers de genoemde plassen weer kunnen koloniseren.
9. Het wegvangen van de kleine modderkruiper dient uitgevoerd te worden door een ecologisch deskundige op het gebied van de kleine modderkruiper. Het wegvangen door middel van elektrovisserij dient uitgevoerd te worden door een ecologisch deskundige die de cursus elektrovisserij heeft gevolgd en in het bezit is van het certificaat “praktijkopleiding elektrovisserij”.
10. De ontwikkeling van habitattypen en -soorten, zoals beschreven in de aan dit besluit ten grondslag liggende passende beoordeling ‘Project winning Lentevreugd’, dient voor een periode van minimaal tien jaar te worden gemonitord. Het gaat hier met name om de habitattypen H2130, grijze duinen, H2180C, duinbossen; binnenduinrand en H2190, vochtige duinvalleien alsmede de habitatrictlijnsoort kleine modderkruiper. Ten aanzien van deze habitattypen en habitatsoort moet het herstel en ontwikkeling na uitvoering van de aangevraagde werkzaamheden gemonitord worden. Uiterlijk drie maanden na inwerkingtreding van dit besluit dient een concreet monitoringsplan ter goedkeuring te worden aangeboden aan de Omgevingsdienst Haaglanden (zie voor adresgegevens voorschrift 1).
11. In het in voorschrift 10 genoemde monitoringsplan dient in ieder geval te zijn opgenomen:
- Volgens welke wetenschappelijke protocollen en methoden er wordt onderzocht;
  - Door wie de onderzoeken worden uitgevoerd;
  - Duidelijke afbakening van onderzoeksgebied en parameters;
  - De huidige t=0 situatie van alle nabijgelegen grijze duinen, duinbossen en vochtige duinvalleien voorafgaande aan de start van de werkzaamheden (zoals opgenomen in de aan dit besluit ten grondslag liggende passende beoordeling ‘Project winning Lentevreugd’);
  - De geplande ontwikkeling van vegetatie (binnen 10 jaar);
  - De frequentie en duur van onderzoek;
  - Een uitwerking van faalmaatregelen die worden ingezet indien grondwaterstanden, vegetaties en soorten zich niet ontwikkelen conform de prognose en de wijze waarop hierover gecommuniceerd wordt met het bevoegd gezag;
  - Een uitwerking van toetsmomenten en criteria voor het inzetten van de faalmaatregelen;
  - De momenten van rapporteren aan bevoegd gezag.
12. Op de in voorschrift 10 genoemde monitoring zijn verder de volgende randvoorwaarden van toepassing:
- De resultaten van de monitoring dienen voor de duur van de monitoring, jaarlijks voor 1 april van het opvolgend jaar te worden aangeleverd bij de Omgevingsdienst Haaglanden (zie voor adresgegevens voorschrift 1).
  - Voorgenoemde resultaten dienen te worden opgeleverd in een korte rapportage waarin in ieder geval een heldere conclusie over de ontwikkelingen in het veld, de effectiviteit van de maatregelen en een voorstel



voor verdere optimalisatie of extra maatregelen (al dan niet in werking treden van faalmaatregelen) bij het uitblijven van het verwachte resultaat is opgenomen.

13. De ingebruikname van de winning kan pas plaatsvinden na goedkeuring van het monitoringsplan en het vaststellen en goedkeuren van de t=0 situatie.

#### **Werklocatie, materieel en uitvoering**

14. Voor het uitvoeren van de werkzaamheden dient zoveel mogelijk gebruik te worden gemaakt van bestaande infrastructuur. Beschadiging van de bodem dient te worden voorkomen door het gebruik van licht materieel en het gebruik van rijplaten. De rijplaten dienen direct na afloop van de werkzaamheden te worden verwijderd. Beschadigingen die ondanks de genomen voorzorgsmaatregelen optreden, dienen te worden hersteld binnen de periode waarvoor de vergunning is verleend ten aanzien van de renovatie van de bestaande leiding en de aanleg van de nieuwe leiding.
15. Het werk moet worden uitgevoerd met goedgekeurd, schoon en lekvrij materieel. Indien gebreken worden geconstateerd dient het betreffende materieel terstond uit het Natura 2000-gebied te worden verwijderd.
16. Materieel mag buiten werktijden, en indien niet in gebruik, niet in het beschermde Natura 2000-gebied aanwezig zijn.
17. Er mogen geen aftankplaatsen in het Natura 2000-gebied worden geplaatst.
18. Het plegen van onderhoud aan en olie verversen van materieel is in het Natura 2000-gebied niet toegestaan.
19. De gronddepots mogen uitsluitend worden gebruikt voor het tijdens de werkzaamheden tijdelijk opslaan van afgegraven grond.
20. De exacte locaties (met de minste ecologische impact) van de gronddepots dienen voorafgaande aan de werkzaamheden in overleg met een ecooloog bepaald te worden en in het ecologisch werkprotocol te worden opgenomen.
21. Voorafgaande aan de werkzaamheden dient het werkgebied op aanwezigheid van watercrassula te worden geïnventariseerd door een ecologisch deskundige die gespecialiseerd is in invasieve plantensoorten. Op de inventarisatie zijn de volgende voorwaarden van toepassing:
  - a. Het gehele werkgebied inclusief een zone van 500 meter rondom wateren en vochtige habitattypen en gronddepots, en de volledige transportroute met een zone van 10 meter aan weerszijden, dient geïnventariseerd te worden op het voorkomen van watercrassula;
  - b. Indien tijdens de inventarisatie of uitvoering van de werkzaamheden alsnog watercrassula wordt aangetroffen in het werkgebied, gronddepots en/of transportroutes, mogen de werkzaamheden niet worden gestart of dienen alle werkzaamheden per direct te worden gestopt. Er dient in dat geval direct contact opgenomen te worden met de begeleidende ecologisch deskundige (projectecoloog, zie voorschrift 5) en Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 3) onder vermelding van het zaaknummer. De werkzaamheden mogen hervat worden na succesvolle verwijdering van de watercrassula door een gespecialiseerd bedrijf met aantoonbare kennis van watercrassula en bestrijding hiervan en na toestemming daartoe van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 3);
  - c. De resultaten van de inventarisatie gericht op de watercrassula dienen inclusief ondersteunend fotomateriaal uiterlijk binnen één week na het uitgevoerde onderzoek te worden aangeleverd bij de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 3);
  - d. In duingebied Berkheide dient gedurende de gehele uitvoeringsperiode van de werkzaamheden het hygiëneprotocol 'Algemeen Laarzenprotocol' gehanteerd te worden;



- e. In Lentevreugd dient te allen tijde het hygiëneprotocol 'Laarzenprotocol specifiek Lentevreugd' gehanteerd te worden en voor het gebruik van machines en materialen het hygiëneprotocol 'Hygiëneprotocol Lentevreugd watercrassula' <sup>1</sup>;
  - f. In het ecologisch logboek dient door de ecologisch deskundige die gespecialiseerd is in de watercrassula verslag te worden gedaan van de bevindingen van het onderzoek en indien van toepassing met de aanwezige locaties op kaart, waarbij de mate van besmetting wordt beschreven en de genomen vervolgstappen.
  - g. Indien watercrassula in de directe omgeving van het werkgebied wordt waargenomen, dient dit direct gemeld te worden aan de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid en overlegd te worden welke passende maatregelen kunnen worden genomen om verspreiding daarvan en besmetting in het plangebied te voorkomen.
22. Te allen tijden dient in het Natura 2000-gebied het protocol 'Algemeen Laarzenprotocol' en in Lentevreugd het hygiëne protocol 'Laarzenprotocol specifiek Lentevreugd' aangehouden te worden. Voor het gebruik van machines en materieel dient het hygiëne protocol 'Hygiënisch werken met invasieve exoten' gehanteerd te worden.

---

<sup>1</sup> Dit te volgen protocol bevat de best beschikbare maatregelen om bij de uitvoering van de werkzaamheden (verdere) verspreiding van watercrassula te voorkomen.



## OVERWEGINGEN

### Aanleiding

Op 20 september 2022 hebben wij een aanvraag om vergunning ontvangen als bedoeld in artikel 2.7, tweede lid, van de Wet natuurbescherming (hierna: Wnb). De aanvraag betreft het vervangen van de bestaande leiding door Lentevreugd en Berkheide én de realisatie van een nieuwe leiding tussen plas 40 en plas 25. De leidingen zijn gelegen in het Natura 2000-gebied Meijendel & Berkheide. 'Project winning Lentevreugd' bestaat uit 3 leidingdelen waarvan twee door Lentevreugd lopen en één richting de Eendenplas. De leidingen maken deel uit van het aanvoersysteem van rivierwater naar Berkheide.

Bij de aanvraag zijn de volgende, voor dit besluit relevante, documenten toegevoegd:

- Projectbeschrijving leiding Lentevreugd, Dunea, 23 juni 2022;
- Memo benodigde werkstrook, niet gedateerd;
- Rapport, vergunning onderbouwende rapportage bemaling ten behoeve van vervanging transportleiding door Lentevreugd en Berkheide, referentienummer BI3935-WM-RP-220622-1253 van 22 juni 2022, opgesteld door Royal Haskoning DHV;
- Overzicht werkstrook, luchtfoto, project id 100064496, project 63321-0000;
- Passende beoordeling project leiding Lentevreugd, projectnummer 21-0715, rapportnummer 22-066, opgesteld door bureau Waardenburg, 7 september 2022;
- Kaart habitats leiding Watervreugd, niet gedateerd; ODH317584
- Notitie archeologie, SN800 Dunea Lentevreugd gemeenten Katwijk en Wassenaar, projectnummer 474980, 18 januari 2022 opgesteld door Antea group;
- Kadastrale grenzen leiding Lentevreugd, niet gedateerd;
- Conceptaanvraag Wet natuurbescherming, referentienummer 22008, 11 april 2022;
- Errata aanvraag leiding Lentevreugd van 13 oktober 2022 .

Op 20 februari, 11 april, 14 april en 3 mei 2023 hebben wij de volgende relevante informatie ontvangen:

- AERIUS projectberekening van 6 februari 2023 met kenmerk RXXb3G61mHVU;
- Memo ecologische beoordeling stikstof "Leiding door Lentevreugd" programma Berkheide van 20 februari 2023;
- Lentevreugd habitattypenkaart met ligging projectgebied (inclusief werkstrook en depots);
- Ecologische beoordeling stikstof project Leiding Lentevreugd, bijlage bij de passende beoordeling project Leiding Lentevreugd Programma Berkheide, projectnummer 23-026, projectnummer 22-0915 van 3 mei 2023, opgesteld door bureau Waardenburg'. Deze ecologische beoordeling vervangt de ecologische beoordeling van 20 februari 2023 en 29 maart 2023
- Memo ecologische beoordeling stikstof "Leiding door Lentevreugd" programma Berkheide van 11 april 2023;
- AERIUS berekening, cumulatieve berekening winning 4 en Lentevreugd, van 13 april 2023 met kenmerk RVg6sAHEVU1v.

Op 30 juni 2023 hebben wij de instemming van de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord, zaaknummerOMG-010140/DMS425486 ontvangen.

Voor het project is gelijktijdig een ontheffing in het kader van de Wnb aangevraagd op 28 juni 2022, geregistreerd onder zaaknummer 01044898. Op die aanvraag wordt separaat een besluit genomen.



## Procedure

De uniforme openbare voorbereidingsprocedure van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht is toegepast op deze aanvraag.

## Bevoegd gezag

De activiteit wordt verricht binnen de provincie Zuid-Holland. Gelet op de bepalingen in artikel 1.3 van de Wnb zijn wij bevoegd gezag voor de beoordeling van de aanvraag.

## Instemming

De gevraagde activiteit kan nadelige gevolgen hebben voor een Natura 2000-gebied dat gedeeltelijk in de provincie Noord-Holland is gelegen. Overeenkomstig het bepaalde in artikel 1.3 van de Wnb is dit besluit tot stand gekomen in overeenstemming met de bovengenoemde provincie.

Op 30 juni 2023 hebben wij de instemming van de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (hierna: ODNHN) namens de provincie Noord-Holland ontvangen. Daarbij heeft ODNHN het volgende meegegeven.

*“In de ecologische beoordeling wordt bij de habitattypen gemeld hoeveel procent van het oppervlakte van het habitatype (naderend) wordt overschreden. Hierbij is geen bronvermelding opgenomen. Indien de percentages echter vergeleken worden met de genoemde percentages in AERIUS-monitor, blijken de percentages overeen te komen met enkel de overschreden oppervlakten; de oppervlakten met nadere overschrijding lijken niet te zijn meegenomen.”*

Daarnaast geeft ODNHN mee dat ook ingegaan moet worden op de effecten van stikstof op het grondgebied van Noord-Holland. Dit geldt tevens ook voor het gestelde over de kwaliteit van het habitatype kalkarme grijze duinen op pagina 20 van uw besluit.

Wij hebben kennis genomen van deze opmerkingen en verwerkt in het besluit. Deze opmerkingen hebben niet geleid tot inhoudelijke wijzigingen van ons besluit.

## Zienswijzen

De ontwerpbesluit heeft ter inzage gelegen van 3 november 2022 tot en met 14 december 2022. Naar aanleiding hiervan zijn de volgende zienswijzen binnen de termijn ingebracht:

### Zienswijze ODH539974:

De natuurorganisaties vragen om een meer zorgvuldige uitvoering van werkzaamheden in het beschermde natuurgebied Berkheide. De huidige voorgenomen renovatie en nieuwe aan te leggen leidingen door het beschermde natuurgebied en de daaraan verbonden voorschriften in de ontwerpbesluit geven een te groot risico voor schade aan de natuur. Een belangrijk deel van die schade kan worden voorkomen door het aanscherpen van de voorschriften.

### *Toelichting:*

1. Uit de passende beoordeling van 7 september 2022 (paragraaf 2.3.2) valt op te maken dat de werkstrook voor het aanleggen van de leiding in werkgebied 3 en 4 kan worden beperkt tot 4 meter. Alleen op plaatsen waar niet wordt gekapt of gegraven, wordt een iets bredere werkstrook gebruikt tot maximaal 8 meter. In de beschrijving van het ruimtebeslag is rekening gehouden met een aantasting van grijs duin over de volle breedte van 8 meter en worden geen voorschriften opgenomen om deze schade aan grijs duin te beperken. Als gevolg hiervan wordt onnodig veel ruimte geboden om natuurschade te veroorzaken. De natuurorganisaties pleiten ervoor om een voorschrift in de beschikking op te nemen waarmee de initiatiefnemer verplicht wordt om voorafgaand aan de start van de werkzaamheden een werkplan ter goedkeuring in te leveren bij de Omgevingsdienst Haaglanden (verder: ODH) waaruit duidelijk wordt op welke wijze de natuurschade in werkgebied 3 en 4 kan worden beperkt. Dit kan door op





kaart aan te geven waar op het tracé de werkruimte beperkt kan blijven tot 4 meter, waar langs het tracé ruimte nodig is tot maximaal 8 meter en waar op het tracé rij schade kan worden beperkt door rijplaten aan te leggen over kwetsbare vegetaties.

2. Een belangrijk deel van de schade als gevolg van de werkzaamheden wordt veroorzaakt door de gronddepots. Deze gronddepots worden ook midden in het kwetsbare natuurgebied aangelegd om rij schade te voorkomen. Uit de ter inzage gelegde stukken en de voorschriften in de ontwerpbesluit blijkt echter onvoldoende duidelijk in hoeverre de gekozen locaties zodanig zijn gekozen dat zo min mogelijk natuurschade wordt veroorzaakt en welke mitigerende maatregelen worden genomen om schade aan de natuur te voorkomen. Ten aanzien van dit laatste lijkt het afdekken van de bodem van het gronddepot met stevig folie noodzakelijk. De natuurorganisaties pleiten ervoor om een voorschrift in de besluit op te nemen waarmee de initiatiefnemer verplicht wordt om voorafgaand aan de start van de werkzaamheden een werkplan ter goedkeuring in te leveren bij de ODH waaruit duidelijk wordt op welke wijze de minst kwetsbare locaties zijn gekozen voor opslag van grond en welke mitigerende maatregelen zijn genomen (zoals het aanbrengen van een beschermend folie) om schade aan bestaande natuur te minimaliseren.

3. Voor de leiding door werkgebied 5 (de verbinding tussen plas 25 en 40) ontbreekt de motivatie waarom hier een nieuwe leiding nodig is. Aangezien de aanleg van deze leiding natuurschade veroorzaakt in het Natura 2000-gebied is een goede motivatie noodzakelijk alvorens een vergunning kan worden verleend. Onduidelijk is waarom het huidige systeem van plassen en leidingen niet goed functioneert en welke voordelen de aanleg van de nieuwe leiding oplevert voor het functioneren van het waterwinstelsysteem en welke voordelen dit oplevert voor het functioneren van het ecosysteem. De projectbeschrijving van 23 juni 2022 geeft op deze vragen geen antwoord.

4. Uit de ter inzage gelegde stukken blijkt onvoldoende duidelijk wat de levensduur is van de nieuwe leidingen. Dit is van belang voor de ruimte die de natuur wordt gegeven om te herstellen van de schade als gevolg van de graafwerkzaamheden. In het belang van de natuur is het streven om leidingen aan te leggen met onbeperkte levensduur (langer dan 100 jaar) en dit ook vast te leggen in de vergunningvoorschriften.

5. In de ontwerpbesluit wordt bij de beoordeling van de vergunningaanvraag (pagina 9) gesteld, dat herstel van vergraven grijs duin binnen 3-5 jaar kan plaatsvinden. Zoals al eerder in zienswijzen van de natuurorganisatie is aangegeven, is dit een onjuiste conclusie. Uit studies en ervaringen met natuurherstelprojecten is bekend, dat een begin van herstel van grijs duin plaats vindt binnen 3 tot 5 jaar. Een volledig herstel van grijs duin duurt veel langer en kan 10-tallen jaren duren. Voor goed ontwikkeld grijs duin is het vergraven van het duin aan te merken als een significant negatief effect en is mitigatie dan wel compensatie noodzakelijk.

6. Uit de passende beoordeling blijkt onvoldoende welke mitigerende maatregelen worden genomen om herstel van grijs duin te stimuleren. Er wordt slechts in zeer algemene termen gesproken over het terugplaatsen van de bovengrond of het afdekken met maaisel. De natuurorganisaties pleiten ervoor om een voorschrift in de besluit op te nemen waarmee de initiatiefnemer verplicht wordt om voorafgaand aan de start van de werkzaamheden een werkplan ter goedkeuring in te leveren bij de ODH waaruit duidelijk wordt op welke wijze mitigerende maatregelen worden genomen om herstel van grijs duin te stimuleren en schade aan bestaande natuur te minimaliseren.

Over deze zienswijze(n) merken wij het volgende op:

Ad 1 en 2 (van de toelichting)

Wij hebben het totale project op basis van de bij de aanvraag gevoegde documenten, waaronder de passende beoordeling, beoordeeld ten aanzien van alle relevante habitattypen. In de memo benodigde werkstrook, die



onderdeel uitmaakt van de aanvraag, is een toelichting gegeven op de benodigde breedte van de werkstrook. Daarnaast hebben wij op 20 februari 2023 een habitattypenkaart ontvangen van initiatiefnemer met daarop aangegeven de ligging van het projectgebied inclusief de werkstrook en depots. Al deze stukken zijn tevens onderdeel van het besluit (zie het dictum) en vergunninghouder is op grond van de vergunning gebonden het project conform deze stukken uit te voeren. Wij hebben daarnaast, in reactie op de zienswijze, extra voorschriften (13 tot en met 20) toegevoegd aan ons besluit om te verzekeren dat (permanente) natuurschade voorkomen wordt.

Ten aanzien van de tijdelijke gronddepots merken we op dat de depots binnen of naast de werkstroken zijn gesitueerd. In het bosgebied wordt gebruik gemaakt van de bestaande paden. In de geaccidenteerde omgeving van het bos- en duingebied van werkgebied 3 en 4 zijn weinig mogelijkheden om grond en materiaal op te slaan en is gekozen voor de locaties zoals aangegeven op de bij de aanvraag gevoegde overzicht met werkstrook en de habitattypenkaart met de ligging van het projectgebied en de relevante habitattypen. De ligging van de depots is afgestemd op in het terrein beschikbare open plekken, waarbij vergraving of het verwijderen van bomen en struweel niet nodig is.

Door de tijdelijke depots in het gebied te plaatsen, wordt het aantal transportbewegingen in het duingebied beperkt. Daardoor is de bijdrage aan stikstofdepositie en rijschade lager dan in een situatie zonder tijdelijke depots. Met deze werkwijze blijft de totale doorlooptijd van het project beperkt. Tevens wordt voorkomen dat er continu materiaal en vergraven grond vervoerd zou moeten worden naar een depot buiten het projectgebied of buiten het Natura 2000-gebied. Deze transporten zouden dan zowel aan beide zijden gebruikt moeten worden. Met het gebruik van de tijdelijke gronddepots worden de dagelijkse transporten sterk beperkt.

In het toegevoegde voorschrift 18 is opgenomen dat de exacte locaties (met de minste ecologische impact) voor de tijdelijke depots in overleg met een ecooloog bepaald moeten worden, voorafgaande aan de werkzaamheden, en in het ecologisch werkprotocol moet worden opgenomen. Wij achten het niet wenselijk om een beschermende folielaag aan te brengen op de locaties waar gronddepots worden ingericht. De grond bestaat deels uit de toplaag van de oorspronkelijk aanwezige habitattypen (waaronder grijze duinen). Door het aanbrengen van een folie “verstikt” de onderliggende bodemlaag. Bovendien dient de afgegraven gebiedseigen grond na uitvoering van de werkzaamheden weer in het gebied te worden teruggebracht.

Om de impact van de werkzaamheden in het Natura 2000-gebied te beperken wordt een werkweg met rijplaten aangelegd. Dit is overigens ook in de projectbeschrijving vermeld.

Resumerend hebben wij naar aanleiding van de zienswijzen onder ad 1 en 2 de voorschriften aangescherpt door toevoeging van de voorschriften 13 t/m 20.

#### Ad 3

Het project heeft als doel om de aanvoercapaciteit van de leveringszekerheid van drinkwater te waarborgen en op te waarden. Naast de noodzakelijke vervanging van de Lentevreugdleiding is er een uitbreiding (werkgebied 5) nodig van de capaciteit van het leveren van drinkwater. Dit is noodzakelijk vanwege de grotere drinkwatervraag en de toenemende bevolkingsgroei. De nieuwe leiding kan water leveren aan plas 40 met niveauregeling én plas 25 met niveau- en debietregeling. De levering naar plas 25 verloopt via een nieuw leidingdeel tussen de inlaatwerken van plas 40 en 25. Deze leiding neemt de voeding naar plas 8 over. Wij zijn van mening dat de vervanging en uitbreiding van de winning noodzakelijk zijn om aan de grotere drinkwatervraag en toenemende bevolkingsgroei te kunnen voldoen.



Ad 4

Er wordt uitgegaan van een lange levensduur van de leidingen. Wij kunnen echter niet aangeven en/of bepalen wat de exacte levensduur is. Gelet op onze bevoegdheid kunnen wij immers uitsluitend toetsen of het aangevraagde project en de gevolgen hiervan op de natuur, inclusief de daarbij behorende passende beoordeling, voldoen aan de Wnb en de Habitatrichtlijn.

Ad 5

In onze overwegingen hebben wij aangegeven dat mitigerende maatregelen worden ingezet en dat het circa 3-5 jaar duurt voor habitattypen (waaronder grijze duinen) kunnen ontwikkelen en herstellen. Om dit te borgen hebben wij in voorschrift 10 van deze vergunning een monitoringsverplichting ten aanzien van herstel en ontwikkeling van habitattypen opgenomen. Op basis van dit voorschrift dient monitoring van herstel en ontwikkeling van de in voorschrift 10 vermelde habitattypen gedurende minimaal 10 jaar na uitvoering van de aangevraagde werkzaamheden te worden uitgevoerd. Indien blijkt dat herstel en ontwikkeling niet voldoende optreedt, kan eventuele bijsturing plaatsvinden.

Ad 6

In het verplichte op te stellen monitoringsplan (voorschrift 10), dient opgenomen te worden welke maatregelen genomen kunnen worden indien herstel in onvoldoende mate optreedt. De ingebruikname van de winning kan pas plaatsvinden na goedkeuring van het monitoringsplan en het vastleggen en goedkeuren van de t=0 situatie. Dit is opgenomen in het toegevoegde voorschrift 13. Hiermee achten wij het voorkomen van een significant negatief effect voldoende gewaarborgd.

### **Wijziging ten opzichte van ontwerpbeschikking**

In het definitieve besluit is ten opzichte van het ontwerpbesluit rekening gehouden met de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: AbRvS) van 2 november 2022 (ECLI:NL:RVS:2022:3159) en de actualisatie van AERIUS Calculator van 26 januari 2023. De aanvraag is naar aanleiding hiervan aangevuld met de AERIUS projectberekening van 6 februari 2023 met kenmerk RXXb3G61mHVU en de ecologische beoordeling stikstof project Leiding Lentevreugd, bijlage bij de passende beoordeling project Leiding Lentevreugd Programma Berkheide, projectnummer 23-026, projectnummer 22-0915 van 3 mei 2023, opgesteld door bureau Waardenburg' (hierna: de ecologische beoordeling).

Daarnaast zijn ten opzichte van de ontwerpbeschikking de voorschriften 13 t/m 22 toegevoegd. De laatste 2 voorschriften naar aanleiding van het bericht dat in het gebied Lentevreugd de exoot watercrassula is aangetroffen. In onze overwegingen is dit nader toegelicht.

### **Toetsingskader en grondslag beschikking**

De aanvraag is getoetst aan:

- de artikelen 2.7 tot en met 2.9 van de Wnb;
- de vastgestelde aanwijzingsbesluiten van de Natura 2000-gebieden zoals vermeld in de AERIUS berekening van 6 februari 2023 met kenmerk RXXb3G61mHVU;
- de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden zoals vermeld in de AERIUS berekening van 6 februari 2023 met kenmerk RXXb3G61mHVU en
- de Natuurdoelanalyses van de Natura 2000-gebieden zoals vermeld in de AERIUS berekening van 6 februari 2023 met kenmerk RXXb3G61mHVU.



## Beoordeling

### Aangevraagde activiteit

De initiatiefnemer heeft een aanvraag om vergunning op grond van artikel 2.7, tweede lid, van de Wnb ingediend voor het vervangen van de bestaande leiding door Lentevreugd en de realisatie van een nieuwe leiding tussen infiltratieplas 40 en 25. De werkzaamheden worden uitgevoerd in het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide.

De leiding in Lentevreugd en het aangrenzende duingebied draagt zorg voor de aanvoer van rivierwater naar infiltratieplas 40 en het op peil houden van de Eendenplas in de Pan van Persijn. De bestaande asbestcementleiding door Lentevreugd en het aanliggende duingebied is vanaf 1938 aangelegd. De leiding is verouderd en lekt. Het vervangen van de leiding is één van de projecten die deel uitmaken van het Programma Berkheide. Het doel van de werkzaamheden is het saneren van de oude leiding en het vergroten van de capaciteit voor de aanvoer van rivierwater. De nieuwe leiding naar infiltratieplas 40 heeft hiervoor een grotere doorsnede (800 mm) dan de bestaande leiding (600 mm). De huidige leiding is 2,2 km lang en ligt in het noordelijke deel van Lentevreugd en het zuidoostelijke deel van het duingebied Berkheide. Naast het vervangen van de bestaande leiding wordt een nieuwe leiding (doorsnede ook 800 mm) gerealiseerd tussen infiltratieplas 40 en 25 (meest westelijke uiteinde van het projectgebied).

De leiding ligt op gronden in eigendom van Staatsbosbeheer, Stichting Duindigt, gemeente Katwijk en Dunea NV. De leiding loopt langs een terrein van Defensie (Rijksvastgoedbedrijf). Een kaart met de kadastrale gegevens maakt deel uit van de vergunningaanvraag.

Binnen project 'Leiding Lentevreugd' zijn de werkzaamheden opgedeeld in zeven werkgebieden binnen drie deelgebieden (zie passende beoordeling, figuur 2.2). Binnen onderstaande deelgebieden worden bestaande leidingen vervangen en de werkgebied wordt vervolgens in de oorspronkelijke staat hersteld.

1. **Lentevreugd** (werkgebied 1/2): de oostelijke 630 PVC-leiding, deze leiding voert water aan vanaf de hoofdaanvoer langs de Katwijkseweg.
2. **Duingebied** (werkgebied 3/4): de westelijke 500 AC-leiding, deze leiding loopt door het Toverduin naar plas 40.
3. **Bosgebied** (werkgebied 6/7): de noordoostelijke 300 AC-leiding, loopt door Meta's Duin (werkgebied 6) naar de Eendenplas in het Pan van Persijn (werkgebied 7).

Werkgebied 5 (deelgebied 2. Duingebied) betreft de realisatie van een nieuwe leiding van 150 meter lang die onder het wandelpad tussen plas 40 en plas 25 wordt aangelegd. Binnen dit werkgebied wordt daarnaast een regelput en uitstroomvoorziening geplaatst.

De werkzaamheden voor het gehele project bestaan uit:

- het aanleggen van een werkweg met rijplaten;
- aan- en afvoeren van materiaal en grond;
- het snoeien of kappen van bomen en/of het rooien van struweel binnen de werkgrenzen van de plassen, werkwegen en onderhoudspaden;
- het stoppen van de aanvoer van water en het hierdoor droogleggen van de plassen (infiltratieplas 40 (gedeeltelijk) en Eendenplas);
- het verwijderen van de oude AC-leiding;
- het aanbrengen van de nieuwe leiding;
- het aanbrengen van nieuwe kabels en leidingen tussen infiltratieplas 25, het onderhoudspad en het onderstation;
- het aanbrengen van tijdelijke gronddepots;
- het aanbrengen van een uitstroomconstructie in infiltratieplas 25;
- het herstellen van het werkgebied naar oorspronkelijke staat.



Daarnaast is tijdens het uitvoeren van de werkzaamheden een tijdelijke bronbemaling nodig. De bemaling beweegt mee met de graafwerkzaamheden en wordt gestopt als de sleuf weer gedeeltelijk is aangevuld. Gedurende de uitvoering van het project worden verder vijf tijdelijke gronddepots aangelegd met de uit de ontgravingen komende grond. Deze grond wordt volledig teruggeplaatst op dezelfde locatie. Hierdoor wordt het aantal transportbewegingen door het duin tijdens de werkzaamheden beperkt.

De werkzaamheden in Lentevreugd worden afgestemd met het natuurherstelproject Lentevreugd, fase 2 van Staatsbosbeheer. Dit natuurherstelproject vindt plaats in het najaar 2022. De werkzaamheden voor project 'Leiding Lentevreugd' worden uitgevoerd in de periode tussen september 2022 en maart 2023 en/of in de periode tussen september 2023 en maart 2024.

### **Vergunningplicht**

Artikel 2.7, tweede lid, van de Wnb bepaalt dat het verboden is zonder vergunning een project te realiseren dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied. Gelet op de instandhoudingsdoelstellingen, worden onder significante gevolgen verstaan: een significant negatief effect op de habitattypen of -soorten waarvoor een gebied is aangewezen. De instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden zijn opgenomen in de aanwijzingsbesluiten voor de desbetreffende gebieden.

De renovatie van de bestaande leidingen en realisatie van een nieuwe leiding door Lentevreugd heeft effecten op het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide. Het gaat daarbij om ruimtebeslag, hydrologische effecten, verandering dynamiek substraat, verstoring door mechanische effecten en trillingen, verstoring door geluid en licht en optische verstoring.

Daarnaast treden in de realisatiefase effecten op als gevolg van stikstofdepositie op de Natura 2000-gebieden Meijndel & Berkheide, Coepelduynen, Kennemerland Zuid, Westduinpark & Wapendal en Solleveld & Kapittelduinen. In het ontwerpbesluit is geen rekening gehouden met een bijdrage van stikstof in de realisatiefase omdat ten tijde van het ter inzage leggen van het ontwerpbesluit op grond van artikel 2.9a van de Wnb bouwactiviteiten waren vrijgesteld van een vergunningplicht op grond van artikel 2.7, tweede lid van de Wnb. Op 2 november 2022 heeft de AbRvS (ECLI:NL:RVS:2022:3159) echter geoordeeld dat de bouwvrijstelling niet voldoet aan het Europese natuurbeschermingsrecht. Daarmee is de bouwvrijstelling die sinds 1 juli 2021 onderdeel van de Wet natuurbescherming was, komen te vervallen. Dit betekent dat alsnog een AERIUS berekening en ecologische beoordeling van de stikstofeffecten is opgesteld.

In de gebruiksfase treden geen effecten op als gevolg van stikstofdepositie.

### **Instandhoudingsdoelstellingen**

Voor het gevraagde project zijn in verband met een bijdrage van stikstofdepositie de in tabellen 1a t/m 1e genoemde instandhoudingsdoelstellingen van belang.

*Tabel 1a: Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide*

<b>Habitatype</b>	<b>Oppervlakte</b>	<b>Kwaliteit</b>
Embryonale duinen (H2110)	behoud	behoud
Witte duinen (H2120)	behoud	verbetering
Grijze duinen, kalkrijk (H2130A)	uitbreiding	verbetering
Grijze duinen, kalkarm (H2130B)	uitbreiding	verbetering
Duindoornstruwelen (H2160)*	behoud	behoud
Duinbossen, droog (H2180A)	behoud	behoud
Duinbossen, vochtig (H2180B)	behoud	behoud
Duinbossen, binnenduintrand (H2180C)	behoud	verbetering
Vochtige duinvalleien, open water (H2190A)	uitbreiding	verbetering



Vochtige duinvalleien, kalkrijk (H2190B)	uitbreiding	verbetering
Vochtige duinvalleien, ontkalkt	uitbreiding	verbetering
Vochtige duinvalleien, hoge moerasplanten (H2190D)	uitbreiding	verbetering
Kranswierwateren (H3140)	behoud	behoud
Ruigten en zomen (H6430A)	behoud	behoud
<b>Habitatsoort</b>	<b>Omvang leefgebied</b>	<b>Kwaliteit leefgebied</b>
Nauwe korfslak (H1014)	behoud	behoud
Meervleermuis (H1318)	behoud	behoud
Kamsalamander (H1166)	behoud	behoud
Kleine modderkruiper (H1149)	behoud	behoud

\* Enige afname van dit habitattype is toegestaan ten gunste van uitbreiding grijze duinen en vochtige duinvalleien

Tabel 1b: Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebied Coepelduynen

Habitattype	Oppervlakte	Kwaliteit
Embryonale duinen (H2110)	behoud	behoud
Witte duinen (H2120)	behoud	verbetering
Grijze duinen, kalkrijk (H2130A)	behoud	behoud
Duindoornstruwelen (H2160)*	behoud	behoud
Duinbossen, binnenduintrand (H2180C)	behoud	behoud
Vochtige duinvalleien, kalkrijk (H2190B)	behoud	verbetering
Vochtige duinvalleien, hoge moerasplanten (H2190D)	behoud	verbetering

\* Enige afname van dit habitattype is toegestaan ten gunste van uitbreiding grijze duinen en vochtige duinvalleien

Tabel 1c: Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebied Kennemerland Zuid

Habitattype	Oppervlakte	Kwaliteit
Embryonale duinen (H2110)	behoud	behoud
Witte duinen (H2120)	uitbreiding	verbetering
Grijze duinen, kalkrijk (H2130A)	uitbreiding	verbetering
Grijze duinen, kalkarm H2130B)	behoud	verbetering
Grijze duinen, heischraal (H2130)	uitbreiding	verbetering
H2150 Duinheiden met struikhei (H2150)	behoud	behoud
Duindoornstruwelen (H2160)*	behoud	behoud
Kruipwilgstruwelen (H2170)*	behoud	behoud
Duinbossen, droog (H2180A)	behoud	behoud
Duinbossen, vochtig (H2180B)	behoud	verbetering
Duinbossen, binnenduintrand (H2180C)	behoud	behoud
Vochtige duinvalleien, open water (H2190A)	uitbreiding	verbetering
Vochtige duinvalleien, kalkrijk (H2190B)	uitbreiding	verbetering
Vochtige duinvalleien, ontkalkt (H2190C)	behoud	behoud
Vochtige duinvalleien, hoge moerasplanten (H2190D)	uitbreiding	verbetering
Galigaanmoerassen (7210)	behoud	behoud
<b>Habitatsoort</b>	<b>Omvang leefgebied</b>	<b>Kwaliteit leefgebied</b>
Nauwe korfslak (H1014)	behoud	behoud
Meervleermuis (H1318)	behoud	behoud
Kleine modderkruiper (H1149)	behoud	behoud
Groenknolorchis	uitbreiding	verbetering

\* Enige afname van dit habitattype is toegestaan ten gunste van uitbreiding grijze duinen en vochtige duinvalleien

Tabel 1d: Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal

Habitattype	Oppervlakte	Kwaliteit
Witte duinen (H2120)	behoud	behoud
Grijze duinen, kalkrijk (H2130A)	uitbreiding	verbetering
Grijze duinen, kalkarm H2130B)	behoud	behoud
Duinheiden met struikhei (H2150)	behoud	behoud
Duindoornstruwelen (H2160)*	behoud	behoud
Duinbossen, droog (H2180A)	behoud	verbetering



Duinbossen, binnenduintrand (H2180C)	behoud	verbetering
--------------------------------------	--------	-------------

\* Enige afname van dit habitattype is toegestaan ten gunste van uitbreiding grijze duinen en vochtige duinvalleien

Tabel 1e: Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen

Habitattype	Oppervlakte	Kwaliteit
Embryonale duinen (h2110)	behoud	behoud
Witte duinen (H2120)	behoud	behoud
Grijze duinen, kalkrijk (H2130A)	uitbreiding	verbetering
Grijze duinen, kalkarm H2130B)	behoud	behoud
Duinheiden met struikhei (H2150)	behoud	behoud
Duindoornstruwelen (H2160)*	behoud	behoud
Duinbossen, droog (H2180A)	behoud	verbetering
Duinbossen, binnenduintrand (H2180C)	behoud	verbetering
Vochtige duinvalleien, open water (H2190A)	behoud	behoud
Vochtige duinvalleien, kalkrijk (H2190B)	uitbreiding	verbetering
Vochtige duinvalleien, hoge moerasplanten (H2190C)*		behoud

\* Enige afname van dit habitattype is toegestaan ten gunste van uitbreiding grijze duinen en vochtige duinvalleien

### Beoordeling aanvraag ten aanzien van overige effecten

De initiatiefnemer heeft in de Passende beoordeling 'Project winning Lentevreugd' (hierna: passende beoordeling), aangevoerd dat de beoogde activiteiten geen significant negatieve effecten hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Meijendel & Berkheide.

Hieronder worden de effecten nader beoordeeld.

#### Veranderingen in grondwaterstand

Voor het vervangen van de transportleiding is tijdelijke bemaling noodzakelijk en wordt de aanvoer naar de Eendenplas en infiltratieplas 40 tijdelijk stop gezet. Hierdoor treedt in de duinen en de Pan van Persijn tijdens de werkzaamheden (welke circa 4 maanden duren) tijdelijk een verlaging van de grondwaterstand op (zie passende beoordeling figuur 2.12). Het grondwaterpeil zal binnen een maand na afloop van de werkzaamheden en hervatting van de aanvoer van water naar infiltratieplas 40 en de Eendenplas herstellen. In Lentevreugd verplaatst de bemaling en daarmee de verlaging van het grondwaterpeil zich met de werkzaamheden mee. Het lokale grondwaterpeil ter plekke van grondwaterafhankelijke habitattypen zal zich ook hier binnen een maand weer herstellen (paragraaf 2.3.3, passende beoordeling).

Binnen de invloedssfeer van de grondwaterstandsverlaging zijn de habitattypen H2130; Grijze duinen, H2160; Duindoornstruwelen, H2180; Duinbossen en H2190C; Vochtige duinvalleien hoge moerasplanten aanwezig. De habitattypen grijze duinen, duindoornstruwelen en duinbossen zijn niet gevoelig voor tijdelijke grondwaterstandverlagingen. Door het uitvoeren van de werkzaamheden in het winterhalfjaar en daarmee buiten het groeiseizoen van het (grond)waterafhankelijke habitat vochtige duinvalleien hoge moerasplanten worden negatieve effecten ten gevolge van de tijdelijke (grond)waterstandverlaging voorkomen. Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen ten gevolge van de tijdelijke (grond)waterstandverlagingen zijn daarmee uit te sluiten.

#### Ruimtebeslag

##### *Habitattype H2130, grijze duinen*

Dit habitattype komt voor in de werkgebieden 3, 4 en 5. In werkgebied 3 en 4 loopt het leidingentracé naar infiltratieplas 40 dat vervangen moet worden langs en onder een onverhard wandelpad over een lengte van 330 meter. De benodigde werkruimte naast het tracé bedraagt maximaal 8 meter, wat resulteert in een oppervlakte van 2.640 m<sup>2</sup>. Verder worden naast het tracé 5 tijdelijke gronddepots van ieder 500 m<sup>2</sup> ingericht (2.500 m<sup>2</sup>). In





werkgebied 5 (de nieuwe leiding tussen infiltratieplas 40 en 25) is circa 80 m<sup>2</sup> werkruimte benodigd. In totaal wordt met de werkzaamheden maximaal 8.220 m<sup>2</sup> grijze duinen aangetast.

Rondom de werklocaties is grijs duin aanwezig en na de werkzaamheden is de locatie weer geschikt voor natuur. Uit de passende beoordeling blijkt dat het totale tijdelijk oppervlakteverlies H2130, grijze duinen, ten opzichte van het totale oppervlakte in het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide van 562 ha, binnen 3-5 jaar kan herstellen. Derhalve is geen sprake van significant negatieve effecten op dit habitatype. Wij kunnen deze conclusie onderschrijven. Om duurzaam herstel te borgen hebben wij een monitoringsverplichting in de voorschriften opgenomen.

#### *Habitatype H2160, duindoornstruwelen*

Dit habitatype komt voor in werkgebied 5 en beslaat binnen de benodigde werkruimte een oppervlakte van minder dan 80 m<sup>2</sup>. Wij onderschrijven de conclusie in de passende beoordeling dat, gelet op de Leidraad significantiebepaling Steunpunt Natura 2000, versie 27 mei 2010 (hierna: Leidraad significantiebepaling), aantasting van een dergelijk oppervlakte niet leidt tot significant negatieve effecten op dit habitatype.

#### *Habitatype H2180C, duinbossen binnenduintrand*

Dit habitatype komt voor in de werkgebieden 3, 4, 5, 6 en 7. In werkgebied 3, 4 en 5 worden op het traject naar infiltratieplas 40 enkele bomen gekapt. Het gaat hier om twee bomen op het duintraject en een groep van 5 bomen op de rand van Duingebied en Lentevreugd. In werkgebied 6 en 7 van het project loopt het leidingentracé door een bosgebied dat kwalificeert als habitatype H2180C, duinbossen binnenduintrand. Bij de Eendenplas is sprake van ruimtebeslag van circa 175 m<sup>2</sup> duinbossen, binnenduintrand.

In de Leidraad significantiebepaling wordt voor duinbossen een aantasting van meer dan 1.000 m<sup>2</sup> als significant aangemerkt. Omdat hier sprake is van een oppervlakteverlies van circa 175 m<sup>2</sup> én 7 losse bomen kunnen wij de conclusie uit de passende beoordeling delen dat hier geen sprake is van een significant negatief effect op dit habitatype. Naast de werkstrook blijft duinbos aanwezig, waardoor herstel en bosontwikkeling, op basis van eerdere ervaringen, binnen een termijn van 5-10 jaar kan optreden. Om dit herstel te borgen hebben wij een monitoringsverplichting in de voorschriften opgenomen.

#### *Habitatype H2190, vochtige duinvalleien*

Dit habitatype komt voor in de werkgebieden 2 en 5. De te vervangen leiding ligt in werkgebied 2, aan de westrand van Lentevreugd, dicht langs de rand van H2190D, vochtige duinvalleien, hoge moerasplanten. Het ruimtebeslag op dit habitatype betreft 3.600 m<sup>2</sup> (uitgaande van een werkstrook met een lengte van 130 meter en een breedte van 27,5 meter). De werkzaamheden bij de plasover (regelput en aansluiten leiding) bij infiltratieplas 40 (werkgebied 5) worden uitgevoerd op een oppervlakte van minder dan 100 m<sup>2</sup> H2190A, vochtige duinvalleien, open water.

Het oppervlakteverlies van 3.600 m<sup>2</sup> (0,36 ha) vochtige duinvalleien, hoge moerasplanten betreft een gering tijdelijk oppervlakteverlies ten opzichte van het totale oppervlakte van 35,2 ha van dit habitatype in het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide. Gedurende de werkzaamheden wordt de toplaag, op plekken met kwetsbare soorten van dit habitatype aanwezig zijn, tijdelijk in depot gezet en na uitvoering van de werkzaamheden weer terug gebracht op de oorspronkelijke locatie. Hierdoor kan het bodemprofiel na uitvoering van het project binnen 3-5 jaar herstellen. De tijdelijke aantasting van H2190A ter plaatse van de oever van infiltratieplas 40 leidt, gelet op de Leidraad significante bepaling, niet tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstelling voor vochtige duinvalleien, open water.

Wij achten de (tijdelijke) verslechtering van het habitatype vochtige duinvalleien, rekening houdende met het feit dat de werkzaamheden buiten het groeiseizoen van planten worden uitgevoerd, niet significant negatief. Om het herstel van dit habitatype te borgen hebben wij een monitoringsverplichting in de voorschriften opgenomen.





Gelijktijdig met de uitvoering van dit project vindt ook de realisatie van een natuurherstelproject in Lentevreugd plaats. Met dit natuurherstelproject wordt een uitbreiding van oppervlakte en verbetering van kwaliteit van H2190, vochtige duinvalleien, beoogd. Het natuurherstelproject staat verder los van het project voor het vervangen van de leiding, maar draagt op langere termijn wel positief bij aan de staat van instandhouding van dit habitatype.

#### *Habitatsoort H1014, nauwe korfslak*

Binnen het gehele werkgebied van project winning Lentevreugd komt (potentieel) leefgebied voor van de nauwe korfslak. De soort komt voor ter plaatse van overgangen van struweel naar open, vochtig grasland. In de winterperiode, deels gedurende de uitvoering van het project, is de soort in winterslaap. Ter hoogte van infiltratieplas 40 zijn oppervlakten gekarteerd als leefgebied voor deze soort. Op deze locatie zijn gronddepots beoogd. Om aantasting van leefgebied van de soort te voorkomen, hebben wij in de voorschriften geregeld, dat voorafgaande aan de werkzaamheden potentieel leefgebied door een deskundige op het gebied van de nauwe korfslak moet worden gemarkeerd. Deze gemarkeerde zones (hotspots) dienen gedurende de werkzaamheden te worden ontzien. Daarmee zijn negatieve effecten op de nauwe korfslak uitgesloten.

#### *Habitatsoort H1149, kleine modderkruiper*

Binnen het werkgebied van project winning Lentevreugd is aannemelijk dat de kleine modderkruiper, in infiltratieplas 40 en de Eendenplas, voorkomt. Het droogzetten van infiltratieplas 40 en de Eendenplas kan derhalve effecten hebben op de kleine modderkruiper.

Voorafgaande aan de werkzaamheden worden de kleine modderkruipers actief afgevangen. Vervolgens worden de kleine modderkruipers overgeplaatst naar de infiltratieplassen 25 en 41. Hierbij is zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de werkwijze die in de 'Gedragscode Wet natuurbescherming voor waterschappen – onderdeel Soortenbescherming' (Unie van Waterschappen, 2019) is uitgewerkt voor baggerwerkzaamheden. Tevens is de werkwijze afgestemd op de Soortenstandaard Kleine modderkruiper (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014) en op de werkwijze voor het wegvangen/verplaatsen van grote modderkruipers, zoals opgenomen in het Kennisdocument Grote Modderkruiper (BIJ12, 2021). Na afloop van de werkzaamheden worden infiltratieplas 40 en de Eendenplas weer gevuld en kunnen de kleine modderkruipers de plassen weer herkoloniseren via de duikers tussen de plassen welke weer open worden gezet. Door de werkzaamheden worden geen kleine modderkruipers gedood en na afloop van de werkzaamheden is het bestaand leefgebied hersteld. Een significant negatief effect op de kleine modderkruiper kan zodoende worden uitgesloten. Dit wordt verder geborgd door de bij dit besluit opgenomen voorschriften.

#### Verandering dynamiek substraat

Uit de passende beoordeling blijkt dat er lokaal plaatselijke verstuiwing kan optreden als gevolg van het verwijderen van begroeiing en grondverzet. Deze tijdelijke, plaatselijke verstuiwing betreft een gering effect op de habitattypen H2130, grijze duinen en H2190, vochtige duinvalleien. Na uitvoering van de werkzaamheden is herstel van de habitattypen weer mogelijk. Om duurzaam herstel te borgen is aan deze vergunning een monitoringsverplichting verbonden.

Op grond van bovenstaande kunnen wij de conclusie uit de Passende beoordeling delen dat de werkzaamheden niet leiden tot significant negatieve effecten op habitattypen- en soorten ten aanzien van verandering in dynamiek substraat.

#### Verstoring door mechanische effecten en trillingen

De werkzaamheden kunnen leiden tot trillingen en mechanische effecten op soorten. De werkzaamheden zijn tijdelijk, bovendien zijn de aangewezen habitatsoorten niet gevoelig voor mechanische effecten en trillingen. Effecten op habitatsoorten zijn daarom niet aan de orde.



### Verstoring door geluid, licht en optische verstoring

De werkzaamheden kunnen leiden tot verstoring door geluid, licht en optische verstoring op soorten. De werkzaamheden zijn tijdelijk, bovendien zijn de aangewezen habitatsoorten niet gevoelig voor geluid, licht en optische verstoring. Effecten op habitatsoorten zijn daarom niet aan de orde.

### Conclusie overige effecten op Natura 2000-gebieden

Gelet op de specifieke milieukeurmerken en omstandigheden van het gebied, en door het stellen van voorschriften, zijn wij van mening dat in de natuurtoets op voldoende wijze is aangetoond dat de natuurlijke kenmerken van het gebied en de aangewezen soorten niet worden aangetast als gevolg van de beoogde activiteit.

Wij stellen vast dat de zekerheid is verkregen dat de renovatie en uitbreiding van Project winning Lentevreugd geen significant negatief effect heeft op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide.

### **Beoordeling aanvraag ten aanzien van stikstofdepositie**

In deze beoordeling wordt nader ingegaan op de bijdrage aan stikstofdepositie ten gevolge van het project.

Uit de AERIUS berekening van 26 januari 2023 met kenmerk RXXb3G61mHVU blijkt dat de emissie van mobiele werktuigen in de realisatiefase resulteert in een maximale stikstofdepositie op habitattypen in de genoemde Natura 2000-gebieden zoals weergegeven in tabel 2.

Tabel 2: Projecteffect in mol/ha/jaar in de realisatiefase

<b>Natura 2000-gebied</b>	<b>Project effect realisatiefase, max stikstofdepositie in mol/ha/jaar</b>
Meijndel & Berkheide	6,69
Coepelduynen	0,04
Kennemerland Zuid	0,01
Westduinpark & Wapendal	0,01

### Ecologische beoordeling

#### *Ontwikkeling achtergronddepositie*

Sinds 2018 daalt de achtergronddepositie in de kustgebieden. Dit blijkt ook uit het rapport “Actualisatie Aerijs Calculator en Monitor 2022”, RIVM-briefrapport 2022-0121. De prognose is dat deze daling zal doorzetten in de komende jaren. Dit neemt niet weg dat in grote delen van de duingebieden nog steeds sprake is van een overbelaste situatie waarbij de Achtergronddepositiewaarde (ADW) hoger is dan de Kritische Depositiewaarde (KDW) voor habitattypen.

Stikstof is één van de sleutelfactoren die bepalend is voor de kwaliteit van de voor stikstofgevoelige duinhabitattypen. Daarnaast zijn windverstuiving en begrazing door konijnen van oudsher bepalend voor de kwaliteit. Deze drie factoren bepalen de veerkracht en de kwaliteit van het habitatype. Het betreffen sleutelfactoren die onder natuurlijke situaties permanent en langjarig van invloed zijn. In duingebieden is het opstapelen van organisch materiaal op en in de bodem en het daardoor en door uitspoeling van kalk optreden van verzuring een natuurlijk proces. Het is onder natuurlijke omstandigheden een traag proces (decennia) dat, in duinen waar plaats is voor winddynamiek, extra vertraagd wordt door processen als verstuiving en lokale erosie. Duinhabitattypen zijn voor hun instandhouding dan ook afhankelijk van kleinschalige verstuivingsdynamiek en van begrazing. Van oudsher betreft dit begrazing door konijnen, maar met het instorten van de duinpopulaties is deze rol vanaf het einde van de vorige eeuw overgenomen door het inzetten van (grote) grazers. Vanaf deze periode wordt ook kleinschalige verstuivingsdynamiek gestimuleerd. Met begrazing en herstel van kleinschalige verstuiving treedt herstel van duinhabitattypen op, ook waar nog sprake is van een overbelasting met stikstofverbindingen.



### Opbouw beoordeling

De effecten van stikstofdepositie zijn per Natura 2000-gebied en per habitatype nader beoordeeld. Per Natura 2000-gebied is steeds eerst de depositietoename per habitatype weergegeven, alsmede het percentage van dat areaal waar de kritische depositiewaarde (KDW) reeds overschreden is. Deze informatie is afkomstig uit de betreffende gebiedsanalyses, AERIUS-monitor en passende beoordeling. Vervolgens is voor ieder habitatype waarop project winning Lentevreugd een toename van stikstofdepositie veroorzaakt, een specifieke beoordeling uitgewerkt op basis van de huidige kwaliteit en omstandigheden of de reeds in uitvoering zijnde beheermaatregelen. Daarbij is rekening gehouden met de Natuurdoelanalyses (hierna: NDA'(s)) van de relevante Natura 2000-gebieden.

Per Natura 2000-gebied en per habitatype of leefgebied van een soort is gekeken of op één of meerdere hexagonen met het betreffende vegetatietype de kritische depositiewaarde overschreden wordt door de achtergronddepositie, of binnen een marge van 70 mol/ha/jaar ligt (meetonzekerheid). De habitatypen waarbij dit niet het geval is zijn niet beschreven. Hiervan is op voorhand uit te sluiten dat de instandhoudingsdoelstellingen in het geding komen door een toename van stikstofdepositie.

### Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide

Tabel 3: Stikstofdepositie in mol/ha/jaar op Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide per habitatype

Habitatype	Maximale toename in mol/ha/jaar	Kritische Depositiewaarde (KDW)	Totale oppervlakte habitatype in ha	overschrijding KDW project in % van totale oppervlakte.	Oppervlakte met overschrijding KDW van project in ha
H2120 Witte duinen	0,35	1429	96	< 1%	0,9
H2130A Grijze duinen, kalkrijk	6,69	1071	583	20%	116,6
H2130B Grijze duinen, kalkarm	6,69	714	301	100%	301
H2180Abe Duinbossen (droog), berken-eikenbos	0,15	1071	4	81%	3,2
H2180Ao Duinbossen (droog), overig	6,69	1429	414	27%	111,8
H2180C Duinbossen, binnenduinrand	6,25	1786	125	3%	3,8
H2190C Vochtige duinvalleien, ontkalkt	0,03	1071	<1	29%	0,3
H3140 Kranswierwateren	0,91	571	16	100%	16

#### H2120 Witte duinen

Uit de ecologische beoordeling blijkt dat op het totale oppervlakte van habitatype H2120, witte duinen (96 ha) sprake is van een overschrijding op minder dan 1% (0,09 ha). Hier bedraagt de bijdrage aan stikstofdepositie 0,09 mol/ha/jaar. Deze beperkte, tijdelijke projectbijdrage van 0,09 mol N/ha/jaar vormt geen knelpunt voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen voor dit habitatype. Het grootste knelpunt voor dit habitatype is het gebrek aan dynamiek in het gebied. In het gebied zijn maatregelen uitgevoerd om verstuing te bevorderen.

Uit de NDA blijkt dat de huidige kwaliteit (vegetatie en abiotische randvoorwaarden) goed is en dat stikstof geen knelpunt vormt voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Wij kunnen derhalve de conclusie uit de ecologische beoordeling delen dat de instandhoudingsdoelstelling voor dit habitatype als gevolg van het project Lentevreugd niet in gevaar worden gebracht.

#### H2130A Grijze duinen, kalkrijk

In de ecologische beoordeling wordt ten aanzien van de bijdrage van 6,69 mol/ha/jaar op overbelaste hexagonen van habitatype grijze duinen, kalkrijk, geconcludeerd dat de huidige abiotiek van het gebied als goed is beoordeeld. Deze overbelasting vindt op 20% van het totale oppervlak in het gebied plaats.



Uit de NDA blijkt dat op plekken met overbelasting een goede kwaliteit van vegetatie behorende tot het habitatype grijze duinen aanwezig is. De afgelopen jaren zijn beheermaatregelen uitgevoerd om verstuing te initiëren en vergrassing en verstruweling aan te pakken. Voor verdere verbetering van de kwaliteit en uitbreiding van grijze duinen is continuering van deze maatregelen noodzakelijk. De tijdelijke projectbijdrage van maximaal 6,69 mol N/ha op overbelast habitat doet geen afbreuk aan de effectiviteit van beheer en herstelmaatregelen en de huidige kwaliteit van het habitatype.

Ter plekke van de locaties met een hoge projectbijdrage wordt daarnaast tijdens de werkzaamheden een grote hoeveelheid biomassa en daarmee stikstof uit het gebied verwijderd (>1.000 mol, zie tabel 1.3 ecologische beoordeling). Onder de beoordeling van overige effecten hebben wij tevens opgemerkt dat sprake is van (tijdelijk) ruimtebeslag waarbij circa 8.220 m<sup>2</sup> van het habitatype wordt aangetast. Na uitvoering van de werkzaamheden kan het habitatype zich weer binnen enkele jaren herstellen.

Wij kunnen de conclusie uit de ecologische beoordeling delen dat de bijdrage aan stikstofdepositie niet leidt tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen als gevolg van de tijdelijke bijdrage van dit project. Daarbij hebben wij rekening gehouden met het feit dat er als gevolg van de werkzaamheden ook veel stikstof uit het gebied verwijderd wordt. Wel is een monitoringsvoorschrift aan dit besluit verbonden om te kunnen borgen dat de instandhoudingsdoelstellingen voor dit habitatype worden gerealiseerd.

#### *H2130B Grijze duinen, kalkarm*

Binnen het Natura 2000-gebied wordt de KDW van het habitatype grijze duinen, kalkarm over het totale oppervlakte van 301 ha overschreden. De maximale bijdrage van 6,69 mol N/ha/jaar vindt met name plaats in de directe omgeving van de te vervangen leiding op de grens van Lentevreugd waar de leiding splitst naar het Panbos en het duin.

In de NDA is de huidige abiotiek als goed beoordeeld. Een goede kwaliteit vegetatie is in Meijendel & Berkheide aanwezig, ook op plekken met een forse overbelasting. Er zijn in het verleden met succes beheermaatregelen uitgevoerd om verstuing te initiëren en vergrassing en verstruweling aan te pakken. Voor verdere verbetering van de kwaliteit en uitbreiding van het habitatype is continuering van deze maatregelen noodzakelijk.

Net als bij grijze duinen, kalkrijk wordt ook hier plaatselijk biomassa uit het gebied verwijderd (zie hiervoor ook onze beoordeling met betrekking tot overige effecten, ruimtebeslag). De tijdelijke, plaatselijke projectbijdrage van maximaal 6,69 mol N/ha doet geen afbreuk aan de effectiviteit van beheer en herstelmaatregelen en de huidige kwaliteit van het habitatype.

Wij kunnen de conclusie uit de ecologische beoordeling delen dat de bijdrage aan stikstofdepositie niet leidt tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen als gevolg van de tijdelijke bijdrage van dit project. Daarbij hebben wij rekening gehouden met het feit dat er als gevolg van de werkzaamheden ook veel stikstof uit het gebied verwijderd wordt (zie hiervoor ook onze beoordeling met betrekking tot overige effecten, ruimtebeslag). Wel is een monitoringsvoorschrift aan dit besluit verbonden om te kunnen borgen dat de instandhoudingsdoelstellingen voor dit habitatype worden gerealiseerd.

#### *H2180Abe Duinbossen droog, berken-eikenbos*

In het gebied komt habitatype duinbossen (droog), berken-eikenbos op een totale oppervlakte van 4 ha voor. Ruim driekwart van het oppervlakte van dit habitatype is overbelast. De projectbijdrage op overbelast habitat bedraagt 0,15 mol N/ha/jaar en betreft habitat nabij de Wassenaarse Slag.



Er zijn geen aanwijzingen dat stikstof een knelpunt vormt voor de huidige kwaliteit, ondanks een nog forse lokale overschrijding van de KDW. In de NDA is opgenomen dat er maatregelen nodig zijn voor het habitatype. Wij onderschrijven de conclusie dat een tijdelijke projectbijdrage van maximaal 0,15 mol N/ha geen afbreuk doet aan de effectiviteit van het huidige bosbeheer. De projectbijdrage heeft daarmee geen effect op de instandhoudingsdoelen voor duinbossen (droog), berken-eikenbos.

#### *H2180Ao Duinbossen, droog, overig*

Habitatype duinbossen (droog), overig komt voor op een totale oppervlakte van 414 ha. Hiervan wordt de KDW van het habitatype op minder dan 21% van het oppervlak overschreden. De projectbijdrage op overbelast habitat is maximaal 0,14 mol N/ha/jaar. Voor het uitvoeren van de werkzaamheden wordt plaatselijk biomassa verwijderd (zie hiervoor ook onze beoordeling ten aanzien van overige effecten, ruimtebeslag).

Uit de NDA blijkt dat de huidige kwaliteit van duinbossen (droog), overig goed is. Dat geldt ook op locaties waar sprake is van een forse overbelasting. Voor dit habitatype zijn er geen maatregelen nodig om de instandhoudingsdoelstellingen te behalen. Wij kunnen derhalve de conclusie delen dat met het huidige beheer, een tijdelijke projectbijdrage van ten hoogste 0,14 mol N/ha/jaar geen significante gevolgen heeft op de instandhoudingsdoelen van het habitatype duinbossen (droog), overig.

#### *H2180C Duinbossen, binnenduinrand*

De totale oppervlakte van dit habitatype bedraagt 125 ha. Hiervan wordt de KDW van het habitatype op minder dan 1% van het totale oppervlak nog overschreden. De bijdrage op overbelast habitat is 0,98 mol N/ha/jaar en betreft 3,9 ha bos. Net als bij duinbossen (droog) wordt ook hier plaatselijk biomassa verwijderd.

Blijkens de NDA is de huidige kwaliteit van duinbossen (binnenduinrand) goed. De kwaliteit is met het huidige beheer gewaarborgd en neemt met veroudering van het bos toe. Wij onderschrijven de conclusie uit de ecologische beoordeling dat een tijdelijke projectbijdrage van ten hoogste 0,98 mol N/ha op 3,9 ha overbelast habitat geen afbreuk doet aan de effectiviteit van het beheer. De projectbijdrage heeft daarmee geen effect op de instandhoudingsdoelen voor duinbossen (binnenduinrand).

#### *H2190C Vochtige duinvalleien, ontkalkt*

Binnen het Natura 2000-gebied komt op minder dan 1 ha het habitatype vochtige duinvalleien (ontkalkt) voor. Op 29% van dit oppervlak is sprake van een bijdrage van 0,03 mol N/ha/jaar.

Uit de NDA blijkt dat er nog geen beheermaatregelen plaatsvinden maar dat potentie aanwezig is voor de uitbreiding en kwaliteitsverbetering van het habitatype. Wij kunnen de conclusie uit de ecologische beoordeling dat de geringe, tijdelijke projectbijdrage op 0,1 ha overbelast habitat het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen niet in de weg staat.

#### *H3140 Kranswierwateren*

Het habitatype kranswierwateren komt in het Natura 2000-gebied op een totale oppervlakte van 16 ha voor. Het habitatype is op zich zeer gevoelig voor stikstofdepositie. De maximale tijdelijke bijdrage aan stikstofdepositie van 0,91 mol N/ha/jaar treedt op, op de totale oppervlakte van dit habitatype.

Het habitatype komt in Meijendel & Berkheide alleen voor in de infiltratieplassen en is daarmee afhankelijk van de waterwinning en het gebruik van voorgezuiverd rivierwater. Behoud van de waterkwaliteit is met dit gebruik gewaarborgd. Uit de NDA blijkt dat de huidige kwaliteit van het habitatype goed is en dat potentie aanwezig is voor ontwikkeling van het habitatype. Voor dit habitatype hoeven verder geen maatregelen genomen te worden voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen.



Gelet op bovenstaande kunnen wij de conclusie uit de ecologische beoordeling delen dat de tijdelijke bijdrage aan stikstofdepositie van 0,91 mol N/ha/jaar geen significant negatieve effecten heeft voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen.

### Natura 2000-gebied Coepelduynen

Tabel 4: Stikstofdepositie in mol/ha/jaar op Natura 2000-gebied Coepelduynen per habitatype

Habitatype	Maximale toename in mol/ha/jaar	Kritische Depositie-waarde (KDW)	Totale oppervlakte habitatype in ha	overschrijding KDW project in % van totale oppervlakte	Oppervlakte met overschrijding KDW van project in ha
H2130A Grijze duinen, kalkrijk	0,04	1071	112	15%	16,8

#### H2130A Grijze duinen, kalkrijk

Uit de ecologische beoordeling blijkt dat de KDW van het habitatype grijze duinen (kalkrijk) van het totale oppervlak van 112 ha in het Natura 2000-gebied Coepelduynen op 15% van het oppervlak wordt overschreden. De projectbijdrage treft een oppervlakte van 16,8 ha.

Uit de NDA blijkt dat ondanks overschrijding van de KDW, de kwaliteit van dit habitatype overwegend goed is. In het Natura 2000-gebied vinden al systeemmaatregelen (waaronder dynamisering van de zeereep), procesmaatregelen en patroonmaatregelen plaats. Wij kunnen derhalve de conclusie uit de ecologische beoordeling delen dat de geringe, tijdelijke bijdrage van 0,04 mol N/ha/jaar de instandhoudingsdoelstellingen niet in de weg staat.

### Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid

Tabel 5: Stikstofdepositie in mol/ha/jaar op Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid per habitatype

Habitatype	Maximale toename in mol/ha/jaar	Kritische Depositie-waarde (KDW)	Totale oppervlakte habitatype in ha	Overschrijding KDW project in % van totale oppervlakte	Oppervlakte met overschrijding KDW van project in ha
H2130A Grijze duinen, kalkrijk	0,01	1071	1569	2%	31,4
H2130B Grijze duinen, kalkarm	0,01	714	818	10%	81,8
H2150 Duinen met struikheide	0,01	1071	4,8	64%	3,1
H2180Abe Duinbossen (droog), berken-eikenbos	0,01	1071	481	5%	24,05
H2180Ao Duinbossen (droog), overig	0,01	1492	630	8%	50,4
H2180C Duinbossen, binnenduinrand	0,01	1786	420	<1%	4,2
H2190B Vochtige duinvalleien, kalkrijk	0,01	1429	86	<1%	0,86

#### H2130A Grijze duinen, kalkrijk

Het totale oppervlakte van grijze duinen (kalkrijk) in het Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid bedraagt 1.569 ha. De projectbijdrage van maximaal 0,01 mol N/ha/jaar op hexagonalen met een overbelasting komt voor op 1% van het totale oppervlak van dit habitatype. Dit betreft circa 16 ha.

Uit de NDA blijkt dat in Kennemerland-Zuid een goede kwaliteit van grijze duinen (kalkrijk) aanwezig is, ondanks een overschrijding van de KDW. Voor de goede kwaliteit spelen begrazing en verstuing een sleutelrol. Het realiseren van stuifkuilen is in het verleden uitgevoerd en is ook effectief gebleken als maatregel om de kwaliteit van duinhabitat te verbeteren. Om het gebied robuust te maken is het echter nodig om additionele maatregelen te treffen.



Wij delen derhalve de conclusie dat de tijdelijke projectbijdrage van maximaal 0,01 mol N/ha, als gevolg van het project winning Lentevreugd geen wezenlijk effect heeft op het behalen van de instandhoudingsdoelen voor het habitatype grijze duinen (kalkrijk).

#### *H2130B Grijze duinen, kalkarm*

In Kennemerland-Zuid komen grijze duinen (kalkarm) voor op een totale oppervlakte van 818 ha. De projectbijdrage betreft maximaal 0,01 mol N/ha/jaar op een oppervlakte met overbelasting van 81,8 ha. In de ecologische beoordeling is beschreven dat bij een optimaal beheer met begrazing en verstuing een goede kwaliteit van grijze duinen (kalkarm) mogelijk is, ondanks een overschrijding van de KDW. Dit blijkt uit het feit dat een belangrijk deel van dit habitatype in het Zuid-Hollandse deel van het Natura 2000-gebied van goede kwaliteit is, terwijl overal sprake is van een overschrijding van de KDW. Dit hangt samen met de reeds uitgevoerde beheermaatregelen voor het realiseren van stuifkuilen.

Uit de NDA blijkt dat het vooralsnog mogelijk is de habitatypes op korte termijn te behouden door middel van overlevingsmaatregelen. Voor het robuust behalen van de instandhoudingsdoelstellingen zijn echter systeemherstelmaatregelen noodzakelijk, waarbij enerzijds de externe milieudruk wordt verminderd (met name stikstofdepositie) en anderzijds de sleutelprocessen worden hersteld. Wij delen de conclusie dat de tijdelijke projectbijdrage van het project winning Lentevreugd van maximaal 0,01 mol N/ha geen wezenlijke betekenis heeft ten aanzien van het robuust maken van het habitatype en geen afbreuk doet aan het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen voor dit habitatype.

#### *H2150 Duinen met struikheide*

Habitatype duinen met struikheide komt in het Natura 2000-gebied op een oppervlakte van 4,8 ha voor. De KDW wordt op circa 26% van het oppervlak overschreden. De projectbijdrage treft 3,1 ha overbelast habitat.

Uit de NDA blijkt dat in de huidige situatie bij circa 60 procent van het areaal de kritische depositiewaarde wordt overschreden. Op termijn (2030) neemt dit af naar circa 20 procent. Stikstof blijft dus een knelpunt voor dit habitatype. Wij delen echter de conclusie uit de ecologische beoordeling dat de tijdelijke bijdrage van 0,01 mol/ha/jaar geen afbreuk doet aan het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen.

#### *H2180Abe Duinbossen (droog), berken-eikenbos en H2180Ao Duinbossen (droog), overig*

In Kennemerland-Zuid komen duinbossen berken-eikenbos en overig voor op een totale oppervlakte van respectievelijk 481 en 630 ha. De maximale projectbijdrage bedraagt 0,01 mol N/ha/jaar. Deze bijdrage treft  $24,05 + 50,4 = 74,45$  ha met overschrijding binnen het projectgebied.

In de ecologische beoordeling wordt de kwaliteit van het habitatype als goed beoordeeld. Het beheer is vooral gericht op de bestrijding van exoten. Uit de NDA blijkt echter dat stikstof in een groot deel van het gebied nog een knelpunt vormt voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Wij delen de conclusie dat een tijdelijke projectbijdrage van maximaal 0,01 mol N/ha/jaar, geen afbreuk doet aan het behalen van de instandhoudingsdoelen voor het habitatype duinbossen (droog).

#### *H2180C Duinbossen, binnenduinrand*

Binnen het Natura 2000-gebied komt het habitatype duinbossen binnenduinrand op een oppervlakte van 420 ha voor. De maximale projectbijdrage bedraagt 0,01 ha N/mol/ha/jaar. Deze bijdrage treft 4,2 ha (circa 1%) van het totale oppervlak binnen het Natura 2000-gebied.

De kwaliteit van het habitatype wordt deels beoordeeld als goed, ook bij een overschrijding van de KDW. Het beheer is vooral gericht op de bestrijding van exoten. Uit de NDA blijkt dat in de huidige situatie slechts op een





gering areaal de KDW voor duinbossen, binnenduinrand, wordt overschreden. Wij kunnen de conclusie uit de ecologische beoordeling onderschrijven dat een tijdelijke projectbijdrage van maximaal 0,01 mol N/ha/jaar geen afbreuk aan het behalen van de instandhoudingsdoelen voor het habitatype duinbossen (binnenduinrand).

#### *H2190B Vochtige duinvalleien, kalkrijk*

Habitatype vochtige duinvalleien (kalkrijk) komt binnen het Natura 2000-gebied op 86 ha voor. De maximale projectbijdrage bedraagt 0,01 mol N/ha/jaar. Deze bijdrage treft circa 0,86 ha met overbelaste hexagonen van dit habitatype.

In de ecologische beoordeling is beschreven dat de huidige kwaliteit van het habitatype varieert van matig tot goed terwijl de KDW bijna nergens wordt overschreden. Door valleien te maaien en maaisel af te voeren worden jaarlijks grote hoeveelheden stikstof afgevoerd. Wij delen de conclusie uit de ecologische beoordeling dat een tijdelijke projectbijdrage van maximaal 0,01 mol N/ha, ten gevolge van het project winning Lentevreugd niet leidt tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van het habitatype vochtige duinvalleien (kalkrijk).

### **Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal**

Tabel 6: Stikstofdepositie in mol/ha/jaar op Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal per habitatype

Habitatype	Maximale toename in mol/ha/jaar	Kritische Depositiewaarde (KDW)	Totale oppervlakte habitatype in ha	Overschrijding KDW van project in % van totale oppervlakte	Oppervlakte met overschrijding KDW van project in ha
H2120 Witte duinen	0,01	1429	16	<1%	0,16
H2130A Grijs duinen, kalkrijk	0,01	1071	40	9%	3,6
H2130B Grijs duinen, kalkarm	0,01	714	5	3%	0,15
H2150 Duinheide met struikhei	0,01	1071	0,6	3%	0,02
H2180Abe Duinbossen (droog), berken-eikenbos	0,01	1071	1,1	67%	0,7
H2180Ao Duinbossen (droog), overig	0,01	1429	0,4	7%	0,03
H2180C Duinbossen, binnenduinrand	0,01	1786	70	28%	19,6

#### *H2120 Witte duinen*

Uit de ecologische beoordeling blijkt dat op het totale oppervlakte van witte duinen van 16 ha sprake is van een overschrijding op minder dan 1% (0,01 ha). Deze beperkte, tijdelijke projectbijdrage bedraagt 0,01 mol N/ha/jaar en vormt geen knelpunt voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen voor dit habitatype. Het grootste knelpunt voor dit habitatype is het gebrek aan dynamiek in het gebied. In het Natura 2000-gebied zijn maatregelen uitgevoerd om verstuing te bevorderen. Uit de NDA blijkt dat de huidige kwaliteit (vegetatie en abiotische randvoorwaarden) goed is en dat de tijdelijke projectbijdrage geen knelpunt vormt voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen.

Wij kunnen de conclusie uit de ecologische beoordeling delen dat een tijdelijke projectbijdrage van maximaal 0,01 mol N/ha/jaar geen knelpunt vormt voor het behalen van de instandhoudingsdoelstelling voor habitatype witte duinen.

#### *H2130A Grijs duinen, kalkrijk*

Het totale oppervlakte van grijs duinen (kalkrijk) in het Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal bedraagt 40 ha. De projectbijdrage van maximaal 0,01 mol N/ha/jaar op hexagonen met een overbelasting komt voor op 1% van het totale oppervlak van dit habitatype. Dit betreft circa 8 ha.

Uit de NDA blijkt dat de kwaliteit van grijs duinen (kalkrijk) van goed tot matig varieert. Er zijn herstelmaatregelen uitgevoerd, tevens vindt beheer plaats. Met deze herstel- en beheermaatregelen is en wordt biomassa (stikstof) uit





het gebied verwijderd. Gelet hierop kunnen wij de conclusie uit de ecologische beoordeling onderschrijven dat de tijdelijke projectbijdrage van maximaal 0,01 mol N/ha/jaar geen knelpunt vormen voor het behalen van de instandhoudingsdoelen voor het habitatype grijze duinen (kalkrijk).

#### *H2130B Grijze duinen, kalkarm*

In het Natura 2000-gebied komt grijze duinen (kalkarm) voor op een totale oppervlakte van 5 ha. De projectbijdrage betreft maximaal 0,01 mol N/ha/jaar op een oppervlakte met overbelasting van 0,15 ha.

In de ecologische beoordeling is beschreven dat bij een optimaal beheer met begrazing en verstuiving een goede kwaliteit van grijze duinen (kalkarm) mogelijk is, ondanks een overschrijding van de KDW. Dit blijkt uit het feit dat de kwaliteit van het habitatype overwegend goed is, ondanks een overschrijding van de KDW. Dit hangt samen met reeds uitgevoerde beheermaatregelen voor het realiseren van stuifkuilen.

Uit de NDA blijkt dat de kwaliteit op basis van structuur en functie van het habitatype overwegend matig tot goed is. Voor abiotische randvoorwaarden is er geen vlakdekkende informatie beschikbaar waardoor er geen totaal kwaliteitsoordeel gegeven kan worden.

Gelet op de tijdelijke, zeer geringe bijdrage van stikstofdepositie van 0,01 mol/ha/jaar kunnen wij de conclusie uit de ecologische beoordeling delen dat project winning Lentevreugd het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen voor het habitatype grijze duinen (kalkarm) niet in de weg staat.

#### *H2150 Duinheide met struikhei*

In het Natura 2000-gebied komt duinheide met struikhei over een totale oppervlakte van 0,6 ha voor. Het project winning Lentevreugd veroorzaakt een tijdelijke geringe toename van 0,01 mol/ha/jaar op 3% van het totale oppervlakte van het habitatype, dat is 0,02 ha.

Uit de NDA blijkt dat in het Natura 2000-gebied potenties aanwezig zijn om de beperkte aanwezige oppervlakte van dit habitatype te verbeteren door het treffen van maatregelen. In geringe mate kan uitbreiding worden gerealiseerd door het treffen van maatregelen in de directe omgeving van de bestaande locaties (< 0,1ha). Er is daarnaast wel uitbreiding mogelijk vanuit kalkarm grijs duin (1,5 ha) of droog duinbos (0,6 ha). De potentiële uitbreiding gaat echter ten koste van onder andere de ontwikkeling van het prioritaire habitatype H2130, grijze duinen (kalkarm). Omdat de doelen voor deze andere habitatypen niet kunnen worden behaald en de ontwikkelingstermijn hiervoor lang is, zijn dit geen realistische opties.

Wij delen de conclusie uit de ecologische beoordeling dat de zeer geringe tijdelijke bijdrage van 0,01 mol N/ha/jaar op een klein oppervlak van 0,02 ha (3% van het totale oppervlak van dit habitatype in het gebied) geen effect heeft op het behalen van de instandhoudingsdoelen voor het habitatype grijze duinheide met struikhei.

#### *H2180Abe Duinbossen (droog), berken-eikenbos en H2180Ao Duinbossen (droog), overig*

In het Natura 2000-gebied komen duinbossen berken-eikenbos en overig voor op een totale oppervlakte van respectievelijk 1,1 en 0,4 ha. De maximale projectbijdrage op beide subhabitattypen bedraagt 0,01 mol N/ha/jaar. Deze bijdrage treft respectievelijk 0,7 en 0,03 ha met overschrijding binnen het projectgebied.

Uit de NDA blijkt dat de kwaliteit van het beperkte oppervlak van dit habitatype onbekend is. Binnen het gebied is wel potentie om het areaal van het habitatype uit te breiden. De potentiële uitbreiding gaat echter ten koste van de ontwikkeling van het prioritaire habitatype H2130, grijze duinen (kalkarm). Een uitbreiding van dit habitatype is derhalve ongewenst. Wij delen, mede gelet op voorgaande, de conclusie uit de ecologische beoordeling dat een



tijdelijke projectbijdrage van maximaal 0,01 mol N/ha/jaar op een gering oppervlak geen afbreuk doet aan het behalen van de instandhoudingsdoelen voor het habitattype Duinbossen (droog).

#### *H2180C Duinbossen, binnenduinrand*

Binnen het Natura 2000-gebied komt het habitattype duinbossen (binnenduinrand) op een oppervlakte van 70 ha voor. De maximale projectbijdrage bedraagt 0,01 ha N/mol/ha/jaar. Deze bijdrage treft 19,6 ha (28%) van het totale oppervlak binnen het Natura 2000-gebied.

Uit de NDA blijkt dat de kwaliteit van het habitattype als matig is beoordeeld als gevolg van de aanwezigheid van exoten, gebrek aan open plekken, jonge ontwikkelingsstadia en recreatieve druk. Stikstofdepositie vormt derhalve geen knelpunt. Wij kunnen derhalve de conclusie uit de ecologische beoordeling onderschrijven dat een tijdelijke projectbijdrage van maximaal 0,01 mol N/ha geen knelpunt vormt voor de instandhoudingsdoelen voor habitattype duinbossen (binnenduinrand).

### **Cumulatie**

Het project winning Lentevreugd wordt gelijktijdig met het project winning 4 uitgevoerd. Voor beide projecten zijn afzonderlijke stikstofdepositieberekeningen uitgevoerd. Daarnaast is er een cumulatieve berekening uitgevoerd. Deze laatste betreft de AERIUS berekening van 13 april 2023 met kenmerk RVg6sAHEVU1v.

De resultaten uit de AERIUS projectberekening van 6 februari 2023 met kenmerk RXXb3G61mHVU, de AERIUS projectberekening van winning 4 van 6 februari 2023 met kenmerk RpoRyrNmEiXg én de cumulatieve AERIUS berekening van 13 april 2023 met kenmerk RVg6sAHEVU1v zijn weergegeven in tabel 7.

*Tabel 7: Cumulatieve effecten in mol/ha/jaar op Natura 2000-gebieden*

<b>Natura 2000-gebied</b>	<b>Projecteffect Lentevreugd realisatiefase</b>	<b>Projecteffect winning 4 realisatiefase</b>	<b>Cumulatie</b>
Meijendel & Berkheide	6,69	10,71	11,05
Coepelduynen	0,04	0,02	0,05
Kennemerland Zuid	0,01	0,01	0,02
Westduinpark & Wapendal	0,01	0,01	0,01
Solleveld & Kapittelduinen	-	-	0,01

In de ecologische beoordeling is in figuur 4.1 de spreiding van de depositiebijdrage van de projecten winning Lentevreugd en winning 4 afzonderlijk en het verloop van de depositiebijdrage tussen beide maximale projectbijdragen weergegeven. De orde van grootte van de maximale bijdragen blijft beperkt door een ruimtelijke scheiding van beide projecten.

Bij beide projecten blijkt (zie ecologische beoordeling, verloop cumulatieve bijdrage, figuur 4.1) dat de hoogste projectbijdrage plaatsvindt binnen en nabij de projectgebieden en vervolgens snel afneemt met toenemen van de afstand. Om die reden hebben wij beide winningen afzonderlijk beoordeeld en zijn wij van mening dat de cumulatieve effecten “wegvallen” tegen een afzonderlijke beoordeling van beide projecten omdat de som van de beide projecten groter is dan het totale cumulatieve effect.

Dit geldt echter niet voor de cumulatieve effecten het Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen. Uit de cumulatieve AERIUS berekening van project winning Lentevreugd en project winning 4 blijkt dat er een bijdrage is berekend van 0,01 mol/ha/jaar, waar in de separate beoordelingen geen sprake is van een depositie groter dan 0,00 mol/ha/jaar op dit Natura 2000-gebied.



Op 3 mei 2023 ontvingen wij een ecologische beoordeling van dit cumulatieve effect voor het Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen. Onderstaand is voor het Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen de ecologische beoordeling uiteengezet.

### Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen

Tabel 8: Stikstofdepositie in mol/ha/jaar op Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen per habitattyp

Habitattyp	Maximale toename in mol/ha/jaar	Kritische Depositie-waarde (KDW)	Totale oppervlakte habitattyp in ha	Overschrijding KDW van project in % van totale oppervlakte	Oppervlakte met overschrijding KDW project in ha
H2130A Grijze duinen, kalkrijk	0,01	1071	59,4	<1%	0,6
H2130B Grijze duinen, kalkarm	0,01	714	89,8	<1%	0,9
H2150 Duinheide met struikhei	0,01	1071	2,1	87%	1,8
H2180A Duinbossen (droog)	0,01	1071	0,1	27%	0,03
H2180Abe Duinbossen (droog), berken-eikenbos	0,01	1071	4,8	100%	4,8
H2180Ao Duinbossen (droog), overig	0,01	1429	68,3	66%	45,1
H2180C Duinbossen, binnenduinrand	0,01	1786	107,9	2%	2,2

#### H2130A Grijze duinen, kalkrijk

Het totale oppervlakte van grijze duinen (kalkrijk) in het Natura 2000-gebied bedraagt 59,4 ha. De projectbijdrage van maximaal 0,01 mol N/ha/jaar op hexagonen met een overbelasting komt voor op minder 1% van het totale oppervlak van dit habitattyp. Dit betreft 0,6 ha.

Uit de NDA blijkt dat de kwaliteit van grijze duinen (kalkrijk) matig is. Er is onvoldoende dynamiek in de vorm van instuivend zand. Om de kwaliteit van het Natura 2000-gebied te verbeteren zijn al maatregelen uitgevoerd. Deze hebben lokaal geleid tot een verhoogde verstuivingsdynamiek. Voor behoud is continuering van het beheer noodzakelijk. Gelet hierop kunnen wij de conclusie uit de ecologische beoordeling onderschrijven dat de tijdelijke projectbijdrage van maximaal 0,01 mol N/ha/jaar op een zeer gering oppervlakte geen knelpunt vormt voor het behalen van de instandhoudingsdoelen voor het habitattyp grijze duinen (kalkrijk).

#### H2130B Grijze duinen, kalkarm

In het Natura 2000-gebied komt habitattyp grijze duinen (kalkarm) voor op een totale oppervlakte 89,8 ha. De projectbijdrage betreft maximaal 0,01 mol N/ha/jaar op een oppervlakte met overbelasting van 0,159 ha.

In de ecologische beoordeling is beschreven dat de kwaliteit van de vegetatie matig is. Het aspect 'typische soorten' in Solleveld is goed. De structuur is matig vanwege een beperkt aandeel open zand en dichte graszode. De bodem voldoet in grote delen aan de abiotische randvoorwaarden. Om de kwaliteit in stand te houden dan wel te verbeteren wordt vanaf 1993 een groot deel van gebied begraasd. Rond waterwinputten en de delen waar het vee geen toegang heeft wordt gemaaid (Kuiters, 2019). Het lokaal instuiven van zand lijkt positief uit te werken op de soortenrijkdom van de vegetatie.

Wij kunnen de conclusie uit de ecologische beoordeling delen dat het project winning Lentevreugd met een tijdelijke bijdrage aan stikstofdepositie van 0,01 mol/ha/jaar het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen voor het habitattyp grijze duinen (kalkarm) niet in de weg staat.

#### H2150 Duinheide met struikhei

In het Natura 2000-gebied komt duinheide met struikhei over een totale oppervlakte van 2,1 ha voor. Het project winning Lentevreugd veroorzaakt een tijdelijke toename van 0,01 mol/ha/jaar op 87% van het totale oppervlakte van het habitattyp, dat is 1,8 ha.



Uit de NDA blijkt dat de kwaliteit van het habitatype matig tot goed is. Op locaties waar adequaat beheer plaatsvindt, is de kwaliteit van het habitatype goed. Om de kwaliteit van het habitatypen verder te verbeteren zijn aanvullende herstelmaatregelen nodig waarmee relatief grote hoeveelheden stikstof uit het systeem worden afgevoerd. Wij delen de conclusie uit de ecologische beoordeling dat, gelet op de effectiviteit van beheermaatregelen en aanvullende herstelmaatregelen, de zeer geringe tijdelijke bijdrage van 0,01 mol N/ha/jaar, geen effect heeft op het bereiken van de instandhoudingsdoelen voor het habitatype duinheide met struikheide.

*H2180A Duinbossen (droog), H2180Abe Duinbossen (droog) berken-eikenbos en H2180Ao Duinbossen (droog), overig*  
In het Natura 2000-gebied komen de drie subtypen duinbossen (droog) voor. De subhabitattypen komen voor op een oppervlakte van respectievelijk 0,1, 4,8 en 68,3 ha. De maximale projectbijdrage op deze subhabitattypen bedraagt 0,01 mol N/ha/jaar. Deze bijdrage treft een groot deel van het gebied.

Uit de NDA blijkt dat de actuele kwaliteit matig tot goed is. Binnen het gebied worden maatregelen uitgevoerd die gericht zijn op het creëren van open plekken ten behoeve van verjonging. Aanvullend zijn maatregelen nodig om verrijging tegen te gaan. Door het uitvoeren van deze maatregelen wordt de kwaliteit van het habitatype verbeterd en worden jaarlijks grote hoeveelheden stikstof uit het gebied verwijderd. Wij delen de conclusie uit de ecologische beoordeling dat een tijdelijke projectbijdrage van maximaal 0,01 mol N/ha/jaar het behalen van de instandhoudingsdoelen voor de subhabitattypen Duinbossen (droog) niet in de weg staat.

*H2180C Duinbossen, binnenduinrand*

Binnen het Natura 2000-gebied komt duinbossen (binnenduinrand) op een oppervlakte van 107,9 ha voor. De maximale projectbijdrage bedraagt 0,01 ha N/mol/ha/jaar. Deze bijdrage treft 2,2 ha (2%) van het totale oppervlak binnen het Natura 2000-gebied.

Uit de NDA blijkt dat de kwaliteit van het habitatype als matig tot goed is beoordeeld. Knelpunten zijn de aanwezigheid van exoten, gebrek aan open plekken, jonge ontwikkelingsstadia en recreatieve druk. Binnen het gebied vinden reeds maatregelen plaats om de instandhoudingsdoelstellingen te behalen. Wij kunnen de conclusie uit de ecologische beoordeling onderschrijven dat een tijdelijke projectbijdrage van maximaal 0,01 mol N/ha geen knelpunt vormt voor de instandhoudingsdoelen voor habitatype duinbossen (binnenduinrand).

### **Conclusie stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden**

Gelet op de specifieke milieukenmerken en omstandigheden van de gebieden, en door het stellen van voorschriften, zijn wij van mening dat in de natuurtoets op voldoende wijze is aangetoond dat de natuurlijke kenmerken van het gebied en de aangewezen soorten niet worden aangetast als gevolg van de beoogde activiteit.

Wij stellen dat de zekerheid is verkregen dat de renovatie en uitbreiding van Project winning Lentevreugd geen significant negatief effect heeft op de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden Meijendel & Berkheide, Coepelduynen, Kennemerland Zuid, Westduinpark & Wapendal en Solleveld & Kapittelduinen.

### **Watercrassula (*Crassula helmsii*)**

Op 3 mei 2023 hebben wij gegevens van Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid ontvangen waaruit blijkt dat in het gebied Lentevreugd watercrassula (*Crassula helmsii*) is aangetroffen. Watercrassula heeft een sterke voorkeur om zich te vestigen op kale waterbodems, oeverzones, wateren of vochtige habitattypen. Vanwege de snelle groei het gehele jaar door, zowel door zaad als plantfragmenten, vermenigvuldigt watercrassula zich dusdanig invasief, waardoor kale waterbodems, oeverzones, wateren of vochtige habitattypen binnen afzienbare tijd volledig bedekt worden door een biomassa van watercrassula. Als gevolg van zijn dominantie binnen een ecosysteem treden negatieve effecten op voor zowel de ecologie als de waterchemie (zoals interne eutrofiëring) binnen een gebied.



Inheemse plantensoorten worden verdrongen, waardoor een bedreiging ontstaat voor de Natura 2000 habitattypen. Daarnaast leiden veranderingen in de waterchemie tot een verstoring in de nutriëntenbalans met als gevolg een afname in voedselbeschikbaarheid en functioneel leefgebied van beschermde soorten.<sup>2</sup>

Gelet op voorgaande zijn wij van mening dat niet op voorhand uitgesloten kan worden dat er besmettingen van de watercrassula reeds is opgetreden of gaat optreden, waardoor wij het noodzakelijk achten om voorschriften in dit besluit toe te voegen. Voorafgaand aan de werkzaamheden moet het werkgebied op aanwezigheid van watercrassula worden geïnventariseerd door een ecologisch deskundige die gespecialiseerd is in invasieve plantensoorten. In voorschrift 18 hebben wij ten aanzien van de inventarisatie opgenomen, dat het gehele werkgebied rondom wateren en vochtige habitattypen en gronddepots inclusief een zone van 500 meter en de volledige transportroute met een zone van 10 meter aan weerszijden geïnventariseerd dient te worden. Wanneer tijdens de inventarisatie of uitvoering van de werkzaamheden watercrassula wordt aangetroffen in het werkgebied, bij de gronddepots en/of transportroutes, mogen de werkzaamheden niet worden gestart of dienen alle werkzaamheden per direct te worden gestopt om verdere besmetting te voorkomen. In dat geval dient direct contact opgenomen te worden met de begeleidende ecologisch deskundige (projectecoloog) en Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (conform voorschrift 4). De werkzaamheden mogen worden hervat na een succesvolle verwijdering van watercrassula door een gespecialiseerd bedrijf met aantoonbare kennis van watercrassula en de bestrijding hiervan. De werkzaamheden mogen weer hervat worden na toestemming daartoe van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid.

### **Samenhangende besluiten**

Bij deze beoordeling is uitsluitend gekeken naar mogelijke effecten van de activiteit op Natura 2000-gebieden op basis van de aangeleverde informatie. Er kunnen nog andere bepalingen van kracht zijn, op grond waarvan vergunningen, toestemmingen, ontheffingen of meldingen benodigd zijn om de gevraagde activiteit te kunnen uitvoeren. Die mogelijkheid geldt bijvoorbeeld voor de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (hierna: Wabo), de Waterwet (hierna: Ww) en de Wnb (soortenbescherming). Voor de Wabo is het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Wassenaar bevoegd gezag, voor de Ww en Wnb zijn wij namens het college van Gedeputeerde staten van de provincie Zuid-Holland bevoegd gezag.

### **Conclusie**

Op grond van het vorenstaande is de zekerheid verkregen dat het project winning Lentevreugd de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden Meijndel & Berkheide, Coepelduynen, Kennemerland Zuid, Westduinpark & Wapendal en Solleveld & Kapittelduinen niet aantast als bedoeld in artikel 2.8, derde lid, van de Wnb, zodat een vergunning op grond van artikel 2.7, tweede lid, van de Wnb, kan worden verleend.

---

<sup>2</sup> <https://edepot.wur.nl/544881>, <https://www.ravon.nl/Portals/2/Bestanden/Publicaties/Tijdschrift/RAVON2021023001002.pdf> en <https://edepot.wur.nl/589332>